

τάς λέμβους βαρέλια καὶ σάκκους, ὑβρίζοντες καὶ βλασφημοῦντες ὡς γνήσιοι ἐργάται θαλάσσης. Ὁ ὄρμος ἦτο σχεδὸν ἔρημος πλοίων· μόναι τέσσαρες ἀλιευτικαὶ τράται ἠγκυροβόλουν καὶ ἐν ὑδραϊκὸν τρεχαντήριον πλήρες σίτου καὶ ἔτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν, ἀλλ' ἐναυλόχει πρὸς τούτοις προκαλοῦσα τὰ περιεργὰ βλέμματα τῶν χωρικῶν ἢ μικρὰ πολεμικὴ ἀτμομηιολία Πάραλος, ἧς ἐπέβαιναν ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν φάρων καὶ φανῶν.

Ἡ θάλασσα ἠπλοῦτο ἐλαφρῶς ρυτιδουμένη ὑπὸ τοῦ ζεφύρου, καὶ ὁ ἥλιος ἐχρύσου τὰς ρυτίδας ἐκείνας. Τὸ Πήλιον ἀντικρὺ ἐκαλύπτετο ὑπὸ διαφανοῦς πέπλου πρωϊνῆς ὁμίχλης.

— Τὸ παπόρι! τὸ παπόρι!.. φάνηκε!.. ἔρχεται!.. Αἱ φωναὶ αὐταὶ μετεδόθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ἤρχισε πλέον σύγχυσις καὶ ταραχὴ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔφθασεν ἐκ Ἐτηροχωρίου ἐπιππος καὶ ὁ κύριος Παντελάκης, ὁ ἐπίδοξος δῆμαρχος, φέρων συστατικὰ γράμματα διὰ τοὺς στρατευσίμους ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργικοῦ βουλευτοῦ τῆς ἐπαρχίας πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ ἐν Χαλκίδι τάγματος.

Οἱ χωρικοὶ συνεσωρεύθησαν πάντες ἐντὸς μιᾶς λέμβου, ἀδεξίως εἰσπηδῶντες, καὶ τισ ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν ὀλισθήσας. Οἱ λοιποὶ ἐπιβάται, ἐν οἷς καὶ γυναῖκες, ἐπέβησαν τῶν δύο ἄλλων λέμβων καταπατούμενοι. Καὶ οἱ λεμβούχοι συνεζήτουν ἀξιούντες μίαν δραχμὴν κατὰ κεφαλὴν καὶ ἐχειρονόμουν ἀπειλητικῶς, καὶ αἱ γυναῖκες ἐκραύγαζον ἐντρομοὶ καὶ ἔκλαιον δύο νῆπια ἐν ᾧ παρήλαυε γοργὴ ἐξάκωπος τῆς Παράλου λέμβος, ἧς ἐπέβαιναν ἀνέτως καὶ ἐν πλήρει μεγαλείῳ μεσόκοπός τις ἐψιμμουθιωμένη κυρία μετὰ τῶν ἀποσκευῶν τῆς, θεῖα τοῦ γαμβροῦ τοῦ κυρίου βουλευτοῦ.

Ἡ μέλαινα πρῶρα τοῦ ἀτμοπλοίου προέβαλε παρακάμπτουςα τὴν ἀμμώδη ἄκραν, ἣν καλοῦσι Κανατάδικα ἐκ τῶν ἐκεῖ κεραμοποιείων, καὶ τὸ ὄλον σκάφος, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἡ Ὑδρα, ἀνακόπτον τὸν δρόμον βαθμηδὸν καὶ ποδῖσαν ἔστη ἔξω τοῦ ὄρμου ἐπὶ τοῦ ἀτμοῦ, ἀσθμαῖνον, γογγύζον, ἐκχέον ζέον ὕδωρ ἀπὸ τῶν πλευρῶν. Λωρὶς λαχανόχρους, λευκάζουσα, ἐσημείου ἐπὶ τῆς θαλάσσης τὴν ὑγρὰν ὁδόν, ἣν διέδραμε.

Αἱ λέμβοι προσεκολλήθησαν ἐπὶ τῆς κρεμαστῆς κλίμακος καὶ νέος ἀγὼν πάλιν ἐκεῖ καὶ φωναὶ καὶ σύγχυσις, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ἔκυπτον κεφαλαὶ ἐπιβατῶν τερπομένων ἐπὶ τῷ θεάματι.

Οἱ χωρικοὶ ἀνῆλθον πάντες ἐπὶ τοῦ σκάφους μετὰ θάμβους περιεργαζόμενοι τὸ ἐσωτερικόν, τὰς μηχανάς, καὶ προκαλοῦντες τὰς ἀλθωνικὰς ὕβρεις τῶν ὑδραϊκῶν ναυτῶν, ὧν παρεκώλυον τὴν ἐργασίαν.

Ὁ Γιαννιὸς καὶ οἱ ἄλλοι τέσσαρες νέοι, ὀτίνες ἔμελλον ν' ἀναχωρήσωσιν, ἀπέθηκον εἰς μίαν γωνίαν παρὰ τὰς ἀλύσεις τῶν ἀγκυρῶν τὰ τράστα, ἅτινα ἀπετέλουν τὴν ὄλην αὐτῶν ἀποσκευὴν, καὶ ἔδιδον τελευταίας ἐντολάς πρὸς τοὺς οἰκείους ἐν προφανεῖ συγκινήσει.

Ὁ πλοίαρχος ἐπὶ τῆς γεφύρας ἐχειρονόμει φωνάζων νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν φόρτωσιν καὶ ἐκίνει τὴν στρόφιγγα συρίζων. Ἄλλ' οἱ προπέμποντες τοὺς στρατευσίμους χωρικοὶ, ἀγνοοῦντες τὴν σημασίαν τοῦ ὀξέος ἐκείνου ἤχου, παρέμενον χάσκοντες, καὶ ἐκινεῖτο ἤδη τὸ ἀτμόπλοιο ὅτε κατεκρημνίσθησαν εἰς τὴν λέμβον φύρδην μίγδην, τοῦ ναυκλήρου ὄνειδίζοντος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς κουπαστῆς:

— Ἀμμηή, Κουκουθῖνοι... πάντα Κουκουθῖνοι.

Τὸ ἀτμόπλοιο ἐστρεψε πρῶραν πρὸς τὴν Στυλίδαν καὶ ἐνεδυνάμωσε τὸν ἀτμόν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Γιαννιὸς ἀπευθύνων ὕστατον βλέμμα πρὸς τὴν ἀπομακρυνομένην λέμβον τῶν οἰκείων, διέκρινεν ἐκεῖ πέραν ἐπὶ τῆς ἀμμώδους ἄκρας γυναῖκα ἰσταμένην καὶ ἐπισείουσαν πρᾶγμα τι δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, σκιάσας δὲ διὰ τῆς παλάμης τοὺς ὀφθαλμούς ἀνεγνώρισε τὴν ἀθιγγανίδα. Ἐκράτει κόσκινον καὶ ἐκίνει αὐτὸ πρὸς ἀποχαιρετισμόν.

Καὶ παρήλασσον τότε ὡς ἐν ἀκτινοβόλῳ ὀπτασίᾳ πρὸ τοῦ λογισμοῦ τοῦ νεανίου τὰ δάση τοῦ χωρίου, ὁ πατρικὸς οἶκος, τὸ ποίμνιον καὶ ἡ μορφή τῆς Ζεμφύρας— ὅλα ταῦτα, ἅτινα ἢ στέρησις ἐλάμπρυνε καὶ ἐξωράτιζε νῦν πολλαπλασίως. Οἱ πόδες αὐτοῦ ἐκάμφθησαν καὶ ἐκαθέστη ἐπὶ τὰς ἀλύσεις, ἄλλας ἀλύσεις φέρων αὐτὸς βαρυτέρας ἐκείνων. Καὶ κατεβίβασεν ὁ νέος χωρικὸς τὸν ἀχῦρινον πῖλον πρὸς τὴν μορφὴν ἵνα κρύψῃ ἀπὸ τῶν συντρόφων τοὺς πλήρεις δακρῶν ὀφθαλμούς!...

[Ἔπεται συνέχεια]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΥΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΨΕΥΣΤΩΝ

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Γ' Κλάσις: Ψεῦδη οὐδέτερα καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀδλαβῆ.

Εἰς δύο τάξεις δέον νὰ διαιρεθῇ ἡ κλάσις αὕτη: *Εἰς ψεῦδη τῶν παιδῶν.*— *Εἰς ψεῦδη ἐνηλίκων ἐκ συνήθειας, ἐξ αὐταπάτης καὶ παθολογικά.*

Α' τάξις: Ψεῦδη τῶν παιδῶν. Ὁ La Ro-

choucauld ἐν τοῖς Ἀξιώμασιν» αὐτοῦ λέγει, ὅτι τάσις τοῦ ψεύδεσθαι παρά τοῖς παισὶ φύσει δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς ἀδείου ἀνατροφῆς, καὶ τῆς μιμήσεως καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας πολλάκις ὁ παῖς ἀποκτᾷ τὴν τάσιν ταύτην τοῦ ψεύδεσθαι.

Ἡ βεβαίωσις αὕτη τοῦ ἠθικολόγου τούτου τοῦ 17ου αἰῶνος εἶνε λίαν αἰσιόδοξος, στηριζομένη ἴσως ἐπὶ τῶν θεωριῶν καὶ ιδεῶν ἐκείνων τῶν μεστῶν προκαταλήψεως περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικῆς φύσεως. Ἀπλῆ καθημερινὴ παρατήρησις τῶν γεγονότων τοῦ πρακτικοῦ βίου δύναται νὰ πείσῃ πάντα μὴ προκατειλημμένον περὶ τοῦ ἐναντίου, καὶ νὰ ἀναγκάτῃ πάντα παρατηρητὴν, ὅπως διατυπώσῃ ὅλως ἀντίθετον ἀπαισιόδοξον ἀξίωμα ἐκείνου, ὅπερ ὁ La Rochefoucauld διετύπωσεν.

Ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ καλὰς τάσεις, ἤτοι κοινωνικὰς, διὰ τῆς πείρας. Ἐν τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ οὐδεμίαν ἔννοιαν περὶ κοινωνικότητος κέκτηται. Ἐὰν τὸ παιδίον ἀφίετο εἰς ἑαυτό, ὀλίγας μόνον κακὰς πράξεις θὰ ἀπέφευγεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ δὴ ἐκείνας, ὅσων τὰ δυσάρεστα δι' αὐτὸ ἀποτελέσματα θὰ ἠδύνατο ὁ μικρὸς νοῦς του νὰ συσχετίσῃ πρὸς τὰ αἷτια τὰ ἐπενεγκόντα τὰ τοιαῦτα ἀποτελέσματα· τὸναντίον δὲ θὰ ἐξετέλει πάσας ἐκείνας τὰς πράξεις ὅσαι ἀμέσως παρέχουσιν αὐτῷ αἰσθήσεις ἢ αἰσθήματα εὐχάριστα, μὴ δυνάμενον νὰ προβλέπῃ τὰ πόρρω δυσάρεστα ἀποτελέσματα τὰ ὅποια τυχὸν θὰ προέκυπτον ἐκ τινῶν προσωρινῶς διὰ τὸ ἄτομόν του εὐχάριστων πράξεων. Θὰ ἀπητεῖτο χρόνος μακρὸς καὶ ζημίαι οὐ μικρὰ ἕως οὗ τὸ παιδίον κατορθώσῃ νὰ διακρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς ὀφελίμους ἢ βλαπτικὰς πράξεις ἐν τῷ βίῳ· διὸ πρὸς συντόμευσιν καὶ ἀναπλήρωσιν τῆς πείρας ταύτης ὑπεισέρχεται ἡ πείρα τῶν γονέων, τουτέστι τὸ μέγα ἄθροισμα τῶν κτηθεισῶν αὐτῶν γνώσεων ἐν τῷ βίῳ ὅπερ οὗτοι προσπαθοῦσι νὰ εἰσαγάγωσι βαθμηδὸν εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ τέκνου, ἐν ἄλλαις λέξεσι παρεμβάινει ἡ λεγομένη ἀνατροφή.

Πάντα τὰ ὄντα τὰ ἐν κοινωνίαις ζῶντα κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσι νὰ θυσιάσωσι μέρος τοῦ ἐγῶ αὐτῶν, μέρος τοῦ ἐγωῖσμοῦ ὑπὲρ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς, διότι ἄλλως ἡ κοινωνία αὐτῶν θὰ ἦτο ἀδύνατος. Καλαὶ πράξεις καλοῦνται ἐκείναι, αἵτινες παρουσιάζουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦτον τῆς αὐταπαρνήσεως, κακαὶ δὲ τὸναντίον, ὅσαι ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τῆς ὀφελείας τοῦ ἀτόμου ἐπὶ βλάβῃ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς κοινωνίας· τὸ παιδίον εἶναι ὄν κατ' ἐξοχὴν ἐγωῖστικὸν ἤτοι ἀντικοινωνικόν. Ὁρέγει τὴν χεῖρα πρὸς πᾶν ἀντικείμενον, ὅπερ ἐπιθυμεῖ, ζητεῖ πάντοτε τὴν ἰκανοποίησιν τοῦ ἐγῶ αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀπαιτητικωτέρου τρόπου, ἐπι-

διώκει καὶ ἐκλέγει πάσας τὰς εὐχάριστους ἐντυπώσεις τῆ ὀργανισμῶ αὐτοῦ· μεταξύ ἐπιθυμίας καὶ τῆς κτήσεως τοῦ ὀρεγομένου οὐδεμίαν μετριαστικὴν καὶ ἐλεγκτικὴν σκέψιν μεσολαβεῖ, τὸ αἶσθημα τῆς αὐταπαρνήσεως ἐντελῶς ἐλλείπει· τὸ παιδίον ἐκλαμβάνει τὸ σύμπαν ὡς ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα· ἐφ' οὗ ἔννοεῖ νὰ ἐξασκήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ διὰ τῆς μεγαλειτέρας τυραννικῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἰδιοτροπίας κυριαρχικὰ δικαιώματα, ὠθούμενον ἐκάστοτε ἐκ τῶν στιγματιῶν καὶ παροδικῶν ὀρέξεών του· τὸ ἄτομόν του δὲν ἐπλάσθη διὰ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἀλλ' οὗτος ἐπλάσθη διὰ τὸ ἄτομόν του· οὕτως ἀντιλαμβάνεται ἢ μᾶλλον αἰσθάνεται τὴν ἀμοιβαίαν ταύτην σχέσιν. Αὕτη δὲ ἀκριβῶς ἡ μεγίστη ἀντίθεσις μεταξύ τῶν γελοῖως ὑπερμέτρων ἀπαιτήσεων αὐτοῦ καὶ τῆς ἀδυναμίας καὶ σμικρότητος τοῦ ἀτόμου του προσδίδει αὐτῷ τὴν θεσπεσίαν ἐκείνην χάριν καὶ ἀφέλειαν τῆς παιδικῆς ἀφώφτητος ἐν ταῖς ἀξιώσεσι καὶ ἀπαιτήσεσιν, αἵτινες τόσον συχνὰ κινοῦσι τὸ ἐπεικὲς μειδιᾶμα ἡμῶν καὶ πληροῦσιν ἡμᾶς τῆς εἰδικῆς ἐκείνης εὐχαριστήσεως ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ· τὰ παιδία εἰσὶ φυσιολογικοὶ παράφρονες· τὸ βρέφος εἶνε ὄν ἀπολύτως ἀντικοινωνικόν· οὐδὲν ἔννοεῖ νὰ παραχωρήσῃ τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ πάντοτε νὰ λαμβάνῃ. Ἐὰν ἡ ἀρχὴ αὕτη ἴσχυε παρά τοῖς ἐνήλικιν, ἡ σύστασις τῆς κοινωνίας θὰ καθίστατο ἀδύνατος, διὸ καὶ οἱ κλέπται ἢ οἱ κακοῦργοι εἶνε ὄντα κατ' ἐξοχὴν ἀντικοινωνικά, καθὼ ἔχοντα τάσεις ὅπως ἀφαιρῶσιν ἀπὸ τῆς κοινωνίας ζωὴν ἢ χρῆμα, καὶ οὐδὲν παραχωροῦσιν, ὀρθῶς δὲ ποιεῖ ἡ δικαιοσύνη ἀποστέλλουσα αὐτοὺς τὸ μὲν εἰς ἄλλον κόσμον, ἀφ' οὗ οὐδέποτε ἐπιστρέφουσι, τὸ δὲ εἰς ἄλλας χώρας ἐξορίζουσα αὐτοὺς ἢ ἐγκλείουσα ἐν ταῖς φυλακαῖς. Ἀλλὰ τὸ βρέφος ἐνότῳ προβαίνει εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸ μὲν διὰ τῆς ἰδίας πείρας, πρὸ πάντων δὲ διὰ τῆς ὀδηγίας τῶν γονέων, διὰ τῆς ἀνατροφῆς, μακθάνει νὰ ἐκχωρῇ βαθμηδὸν τεμάχια τινὰ ἐδάφους τοῦ ἀπολυταρχικοῦ κράτους τοῦ ἐγωῖσμοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ κράτος τοῦ ἀλτρουῖσμοῦ, ἢ ἐκ τῆς προσαρτήσεως δὲ ταύτης ἐπέκτασις τοῦ τελευταίου τούτου κράτους δὲν συμβαίνει ἄνευ ἀντιστάσεως, ἥτις εἶναι πάντοτε ἀνάλογος τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐντάσεως τῆς ἐγωῖστικῆς φύσεως τῶν παίδων, διὸ ἀπαιτεῖται μεγάλη διπλωματικὴ ἰκανότης ἐκ μέρους τῶν γονέων, ἥτοι βθεῖα γνώσις τῆς τέχνης τοῦ ἀνατρέφειν, ἥτις οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖ ἢ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ ἐπομένως τῶν κακῶν πράξεων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑπαγορευομένων, ἐν ἄλλαις λέξεσι τὴν ἐλάττωσιν τῆς κακίας καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ἀρετῆς.

Εὐτυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο τῶν γονέων ὑποβοηθεῖ καὶ τὸ ὄλονέν ἀναπτυσσόμενον παιδίον,

ὅπερ ὑπὸ τῆς καθημερινῆς παρατηρήσεως ὀδηγούμενον κατανοεῖ βαθμηδόν, ὅτι πρὸς συμβίωσιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἡμελικῶν ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἣτις ἐπέχει δι' αὐτὸ τόπον κοινωνίας ἐν μικρογραφίᾳ, ὀφείλει χάριν τῶν ἰδίων αὐτοῦ συμφερόντων νὰ θυσιάσῃ μέρος ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Δὲν τύπτει τοὺς μικροὺς συνομιληκὰς του, δὲν ἀρπάζει τὰς πλαγῶνας των, δὲν θραύει τὰ παίγνια των κ.τ.λ. πάντοτε ὡσάκις ἔλθῃ μετ' αὐτῶν εἰς συνάφειαν, διότι ἔμαθεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ καὶ ἐδιδάχθη, ἢ ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῶν γονέων, ὅτι αἱ πράξεις αὐταὶ ἐπιφέρουσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπ' αὐτοῦ τῶν συνομηλικῶν, ὡς καὶ τὴν ἀπομόνωσιν αὐτοῦ, γεγονός, ὅπερ τῷ εἶνε ἐξόχως δυσάρεστον. πᾶς δὲ ὄργανισμὸς φύσει ἐπιδιώκει τὰς εὐχαρίστους ἐντυπώσεις καὶ ἀποφεύγει ὀρμεμφύτως τὰς δυσάρεστους. Ἡ ἀναχαίτισις ὅθεν αὕτη τῶν κακῶν τάσεων, ἢ αὐτοθυσία αὕτη τοῦ παιδὸς χάριν τῶν ἄλλων ὡς οὐσιώδη καὶ ἀρχικὸν λόγον ἔχει τὸ *συμφέρον*, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὅσον οἶόν τε πλειοτέρων εὐχαρίστων συναισθημάτων ἢ ἐντυπώσεων καὶ τὴν ἀποφυγὴν δυσάρεστων, Ἡ ἀπομόνωσις δὲ εἰς τὸ παιδίον εἶναι δυσάρεστος, εὐχάριστος δὲ τούναντίον ἢ ἀναστροφή αὐτοῦ μετὰ τῶν ἡμελικῶν, μεθ' ὧν ἐν ταῖς παιδιαῖς ἀπολαμβάνει τοσοῦτων εὐχαρίστων συναισθημάτων, διὸ ὑποχωρεῖ ὑπὲρ αὐτῶν, καθίσταται ὄν *κοινωνικόν*, συνδέεται διὰ φιλίας μετ' αὐτῶν καθὸ παρεχόντων αὐτῷ ἀφορμὰς εὐχαρίστων συναισθημάτων (χαρὰς καὶ διασκεδάσεως κ. τ. λ.), ὡς εἶνε φίλος τῶν γλυκυσμάτων, διότι τὸ γλυκὺ εὐχάριστον αἰσθησὶν ἐμποιεῖ τῷ ὄργανισμῷ αὐτοῦ.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἶνε πλέον καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, πλὴν τῶν προκατειλημμένων ἠθικολόγων καὶ φιλοσόφων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν οἰαδήποτε ἡλικίᾳ κέκτηται μοιραίως, καὶ δὴ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς κληρονομίας ἀπὸ τῶν γεννητόρων, καὶ καλὰς, πρὸ πάντων δὲ καὶ κακὰς τάσεις, ἐν κράματι ἄλλοτε ἄλλῳ κατὰ τὰ ἄτομα. Αἱ δὲ ἰδέαι τινῶν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται φύσει καλὸς καὶ εἶτα διὰ τῆς μιμησεως καθίσταται κακὸς εἰσιπάντως ἀνακριθεὶς καὶ ἀντικειμέναι εἰς τὰ γεγονότα τῆς καθημερινῆς παρατηρήσεως.

Τὸ παιδίον ἰδίως ἔχει σχεδὸν ἀποκλειστικῶς κακὰς τάσεις καὶ ταύτας ἰδίως ἐκδηλοῖ, διότι ἔνεκα τῆς ἀτελοῦς ἔτι διανοίας αὐτοῦ ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ ὅτι ἡ θυσία μέρους τοῦ ἀτόμου αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἄλλων εἶνε συμφέρουσα αὐτῷ τῷ ἰδίῳ, ὅτι, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, αἱ καλαὶ πράξεις, ἦτοι αἱ ἠθικαὶ ἢ κοινωνικαὶ πράξεις, ἀποβαίνουσιν αὐτῷ ὠφέλιμοι καὶ εὐχάριστοι.

Ἐπανεέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος ἡμῶν. Τὸ παιδίον ἔχον φύσει κακὰς ἢ ἀντικοινωνικὰς τάσεις,

οἶον τὸ κλέπτειν, σφετερίζεσθαι, θραύειν, ἀπαιτεῖν κτλ. κατ' ἀνάγκην θὰ ἔχῃ καὶ τὴν τάσιν τοῦ ψεύδεσθαι· διότι τὸ ψεῦδος δὲν εἶνε τι αὐτοτελές, ἀλλ' ὄργανον διαφόρων παθῶν καὶ ἐγωϊστικῶν συμφερόντων, δὲν ἔχει ἐπομένως ὁ παῖς ἀνάγκην διδασκαλίας ἢ μιμήσεως πρὸς τὸ ψεῦδεσθαι, ὡς ἐφρόνει ὁ La Rochefoucauld. Πρὸς ὑπεράσπισιν ἢ ἀπόλαυσιν τοῦ Ἐγὼ καὶ πρὸς ἀπόκρυσιν τῶν δυσάρεστων συναισθημάτων, π.χ. τῆς τιμωρίας ὑπὸ τῶν γονέων ἢ τῆς ἀπλῆς ἀποδοκιμασίας, τὸ παιδίον ὀρμεμφύτως μεταχειρίζεται τὸ ψεῦδος ὡς μέσον πρὸς ἀπομάκρυνσιν πάσης δυσάρεστου ἐντυπώσεως ἢ προσκτήσεως τοιαύτης εὐάρεστου, ὡς μεταχειρίζεται τὰς χεῖρας του πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κακωθησομένου σώματος ἢ πρὸς ἱκανοποίησιν εὐχάριστου τινὸς ὀρέξεως. Ἐάν, φερ' εἰπεῖν, ὑπεξαίρῃ γλύκισματι, ἢ τύψῃ τὴν μικρὰν ἀδελφὴν του ἢ θραύσῃ ἀντικειμένον τι, ἂν δὲν συλληφθῇ ἐπ' αὐτοφῶρον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ παιδίον ἀρνεῖται τὰς ἐπιληψίμους ταύτας πράξεις ἐν ταῖς γιγνομέναις ὑπὸ τῶν γονέων ἀνακρίσεις, ἢ ἂν δὲν ἐρωτηθῇ, οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ὁμολογεῖ ἐπιζήμιόν τινα ἢ ἐπιλήψιμον πράξιν, ἀλλ' ἀποκρύπτει αὐτάς, διότι ἡ ἐπακολουθοῦσα τὰς πράξεις ταύτας τιμωρία ἢ ἀποδοκιμασία τῷ εἶνε δυσάρεστος.

Ὅταν ὁ πατέρας τὸ ἐσπέρας εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν, τὸ παιδίον ἀπειληθὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς ὅτι θὰ καταγγεληθῇ εἰς τὸν πατέρα δι' ὅσας ἀταξίας ἔκαμεν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἡμέρας, τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιχαρίτῳ ἐκείνην παιδικῇ ἀφελείᾳ λέγει ὅτι «σήμερον ἦλθε ἓνα ἄλλο ξένο κακὸν παιδί καὶ ἔκαμε ἀταξίας, ὄχι ἐγώ, ἓνα ἄλλο παιδί».

Δυστυχῶς δὲ οἱ γονεῖς ἐν ἀγνοίᾳ των ὑποβοηθοῦσι τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸ φαινόμενον ἀθῶα ψεῦδη καὶ ἀναπτύσσουσιν οὕτω καθ' ἑκάστην τὴν φυσικὴν τάσιν τοῦ παιδὸς πρὸς τὸ ψεῦδεσθαι. Πολλὰ μῆτέρες δίδουσι πλειοτέραν προσοχὴν εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν ζημίαν ἐκ τῆς θραύσεως π.χ. ἀντικειμένου τινὸς ἢ εἰς τὴν τάσιν καὶ ἀπόπειραν τοῦ παιδὸς πρὸς ἄρνησιν τῆς ἐπιληψίμου πράξεως, ἣτις ἴσως καὶ ἀκουσίως ἐγένετο· διὸ ἐπιβάλλουσι τιμωρίαν, βαθμολογουμένην πολλάκις ἀναλόγως τῆς ἀξίας τοῦ θραυσθέντος ἀντικειμένου, δὲν τιμωροῦσι δὲ τὸ τέκνον των διὰ τὸ ψεῦδος, ὅπερ ἀπεπειράθη νὰ εἴπῃ, ἢ εἶπεν. Τοῦτο εἶνε λίαν ἐπιβλαβές· ἡ τιμωρία πρέπει νὰ ἐπιβληθῇ κυρίως διὰ τὸ ψεῦδος, ἢ δὲ ὑπὸ τοῦ παιδὸς ὁμολογία τῆς ἀληθείας δέον νὰ ἀνταμειφθῇ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ποινῆς διὰ τὸ γινόμενον παράπτωμα.

Ἐν ἐκ τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ταχέως ἀναπτύσσονται ἐν τῷ παιδίῳ, εἶνε καὶ τὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιδοκιμασίας (instinct d' appro-

bation), τῆς ἀνάγκης δηλαδὴ ἐκείνης, ἣτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπιζητῆ τις τοὺς ἐπαίνους ἢ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἄλλων, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἐν εἶδος ἐργαῖσμοῦ.

Ὁ παῖς πολλάκις ψεύδεται οὐχὶ διὰ φόβον τιμωρίας, ἀλλὰ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπολήψεώς του, τουτέστι τῆς συντηρήσεως τῆς ἐπιδοκιμασίας ἐκ μέρους τῶν ἄλλων. Ταῦτα ἄλλως εἶνε καὶ παρὰ τοῖς ἐνήλιξι αἱ δύο μεγάλαι αἰτίαι μεγίστου ἀριθμοῦ ψευδῶν, ἧτοι ὁ φόβος τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς κοινωνίας καὶ ἡ ἐπιζητήσις τοῦναντίον τῆς ἐπιδοκιμασίας.

Ἄλλὰ τὸ αὐτὸ αἰσθημα τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιδοκιμασίας ἄγει τὸ παιδίον καὶ εἰς ἐν ἄλλο εἶδος παραδόξων ψευδῶν, ὅπερ καὶ εἰς ἐνήλικας ἐνίοτε ἀπαντᾷ.

Ἐκαστος ἴσως θὰ παρετήρησεν ὅτι τὰ παιδία ἀφοῦ ἀκούσωσι διηγήσιν τινα, εἶτα ὑποδύονται καὶ οἰκειοποιοῦνται τρόπον τινὰ τὰ πρόσωπα τῶν ἡρώων τῆς διηγήσεως, καὶ ἐν παραδόξῳ τινὶ αὐταπάτῃ μετὰ πεποιοῦσιν ὑποστηρίζουσιν ὅτι αὐτοὶ εἰσὶν οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὰ γεγονότα τοῦ διηγήματος. Συνήθως δὲ ἐκλέγουσι πρόσωπα ἔχοντα ιδιότητας κολακευτικὰς τοῦ ἀνθρωπίνου ἐργαῖσμοῦ, τὰ ἐπισύροντα τὸν θαυμασμὸν τῶν ἄλλων εἴτε διὰ τὸν πλοῦτον, εἴτε διὰ τὴν ἀνδρείαν, εἴτε διὰ τὰ ἀξιώματα, εἴτε διὰ τὴν μυϊκὴν ἰσχὺν κτλ.

Ἄλλο εἶδος ψευδῶν παρὰ τοῖς παισὶ πολλάκις βλαπτικὸν καὶ ἐπικίνδυνον καθιστάμενον δι' ἄτομόν τι εἶνε τὰ ὑποβολιμαῖα ψεύδη. Πολλάκις χάριν ἐνόχων σκοπῶν ὑποβάλλουσιν εἰς τοὺς παῖδας ψεύδη, τὰ ὅποια οὗτοι ὑποστηρίζουσιν ἐν παραδόξῳ ἀσυνειδησίᾳ καὶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐνίοτε. Διακτείνονται ὅτι εἶδον, ὅτι ἤκουσαν, περιγράφουσιν ἐν λεπτομερείαις τὸ γεγονὸς καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν αὐτὸ πάντοτε διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πιστεύοντες ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰ ψεύδη των ἐν ὅλῃ τῇ καλῇ πίστει. Δὲν γνωρίζουσιν ὅτι εἰσὶν ἀσυνείδητα ὄργανα ἄλλων συκοφαντῶν, οὔτε φαντάζονται τὰ ἐπικίνδυνα ἀποτελέσματα καὶ τὰς συνεπείας τῶν ψευδῶν των. Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν δικαστηρίων ὑπάρχουσι πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα. Διὸ οἱ δικασταὶ οὐδέποτε σχεδὸν πρέπει νὰ βασίζωνται ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν τῶν παιδίων.

Ἄλλο εἶδος ψευδῶν εἶνε καὶ τοῦτο ὅτι πολλάκις ἐμβάλλει τις, οὕτως εἰπεῖν, ὅπως ἐν ἀγνοίᾳ ἑαυτοῦ καὶ ἀκουσίως, εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδὸς τὸ ψεῦδος ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῶν ἐρωτήσεων καὶ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχη. Ἐν παραδείγματι: ὁ Laséque ἀναφέρει περὶ μιᾶς μικρᾶς κόρης, ἣτις ἡμέραν τινα ἀντὶ νὰ μεταβῆ εἰς τὸ σχολεῖον, μετέβη εἰς ἕνα

κῆπον ἔνθα ἔπαιζε μετ' ἄλλων παιδίων ἐπὶ πολλὰς ὥρας, ἐπέστρεψε δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πέραν τῆς συνήθους ὥρας. Οἱ γονεῖς πληροφορηθέντες ὅτι τὸ κοράσιόν των δὲν μετέβη εἰς τὸ σχολεῖον, ἐπέμειναν ἀπειλοῦντες αὐτὸ ἵνα μάθωσι πῶς καὶ ποῦ διῆλθε τὴν ὥραν ἀνοήτως δὲ ὑποπτευθέντες παραπλάνησιν καὶ κακοποιήσιν τῆς κόρης ἔθηκαν αὐτῇ ἐρωτήσεις σχετικὰς πρὸς τὴν κκκὴν ἰδέαν, ἣτις διῆλθε διὰ τοῦ νοός των καὶ σχεδὸν ἔθετον τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ στόμα τοῦ πτοθέντος καὶ τρέμοντος παιδίου — «Μήπως ἐγύριζες εἰς τοὺς δρόμους διὰ νὰ βλέπῃς τὰ μαγαζιά; Ἀπάντησις: — Μάλιστα! — «Μήπως ἐπέρασες ἀπὸ τὸν δεῖνα δρόμον; — Μάλιστα! Ἐπὶ τέλους ὠδήγησάν τὸ τέκνον των εἰς τινα ὁδόν, ἔνθα στάντες πρὸ καταστήματος τινος ἠρώτησαν αὐτό: «Γνωρίζεις αὐτὸν τὸν κύριον;» δεικνύοντες ἕνα ὑπάλληλον. — «Μάλιστα!» — «Αὐτὸς σὲ ἐπειράζει;» — «Μάλιστα!».

Οὕτω δὲ οἱ ἀνόητοι γονεῖς κατήγγειλαν τὸν δυστυχῆ ἀθῶον ὑπάλληλον ἐπὶ τῷ βαρυτέρῳ τῶν ἐγκλημάτων. Τὸ παιδίον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐπανελάμβανε ὅλην τὴν σκηνὴν καὶ τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια οἱ γονεῖς διὰ τῶν ἐρωτήσεων των ὑπέβηκον ἐν ἀγνοίᾳ των εἰς αὐτό. Ὁ δυστυχῆς ὑπάλληλος μόλις ἐσώθη ἐκ τῆς δεινοτέρας τῶν συκοφαντιῶν χάρις εἰς πολλὰς καὶ ἀξιοπίστους μαρτυρίας.

Δευτέρα τάξις: *Ψεύδη ἐνηλικίων, ἐκ συνήθειας, ἐξ αὐταπάτης καὶ παθολογικά.* — Ἴνα καταστῆ τις συστηματικὸς ψεύστης, δεόν νὰ ἦ φύσει προδιατεθειμένος πρὸς τοῦτο: οὐχ ἦτον τὴν τάσιν ταύτην ἀναπτύσσει πολὺ ἡ μίμησις καὶ ἡ ἔξις τοῦ ψεύδεσθαι. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ περιπτώσει ψεύδονται ἄνευ οὐδενὸς σκοποῦ, ἄνευ συμφέροντος, οὔτε χάριν τέρψεως τῶν ἄλλων, οὔτε πρὸς τέρψιν ἑαυτῶν, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ ψεῦδος διὰ τὸ ψεῦδος λέγοντες. Εἰς ἀδιάφορόν τινα ἐρώτησιν ἀπαντῶσι δι' ἐνὸς ἀσκόπου ψεύδους, τὸ ἐλάχιστον γεγονὸς παραμορφοῦσιν. Ἐὰν π.χ. ἐρωτήσῃτε αὐτοὺς ἂν ἠσθάνθησαν τὸν σεισμὸν τῆς παρελθούσης νυκτός, θὰ σὰς ἀπαντήσωσι καταφατικῶς, μολονότι οὐδὲν ἠσθάνθησαν, καὶ θὰ προσθέσωσι τι μάλιστα ἀφ' ἑαυτῶν. Ἐὰν ἐρωτήσῃτε ἂν ἐν καιρῷ μιᾶς βραγαδαίας βροχῆς ἔτυχον νὰ εὑρεθῶσι καθ' ὁδόν, θὰ ἀπαντήσωσιν ὅτι εὑρέθησαν καὶ ἐβράχησαν καὶ μάλιστα μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν των ἵνα ἀλλάξωσι τὰ ἐνδύματά των. Ἄν ἠγόρασαν βράβδον στοιχίζουσαν μίαν δραχμὴν, θὰ σὰς εἴπωσιν ὅτι στοιχίζει δύο δραχμὰς καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὡς ποικιλία τοῦ εἶδους τούτου τῶν ψευστῶν θεωρητέοι καὶ οἱ ψεῦσταί ἐκεῖνοι, οἵτινες

ψεύδονται ἐκ παιδαριώδους καὶ ἀνοήτου φιλαυτίας κινούμενοι, προτιθέμενοι τρόπον τινα νὰ ἀνυψώσωσι τὴν προσωπικότητα αὐτῶν καὶ νὰ κερδήσωσι τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἄλλων ἢ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ἀληθῶς τρωθεῖσαν φιλοτιμίαν των, ἢ καὶ ὅπως μεταδώσωσι τὰς ἐκ τινος γεγονότος ζωηρὰς ἐντυπώσεις αὐτῶν καὶ πιστεύτας αὐτάς καταστήσωσιν διὰ τῆς ὑπερβολῆς. Γίνεται π. χ. λόγος περὶ σκοπευτῶν; αὐτοὶ εἰσὶν οἱ καλλίτεροι σκοπευταί, καὶ ἀμέσως πλάττεται μία ψευδὴς ἱστορία πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἰκανότητός των. Ἰππεύουσι κάλλιον παντός ἄλλου· παρευρέθησαν εἰς τρικυμίαν, ἀφ' ἧς μόλις ἐσώθη τὸ πλοῖον, ἔπεται δὲ ἀμέσως τραγικὴ περιγραφή ἀνυπάρκτου σκηνῆς κινδύνου, ὃν ἄλλως τε ἠψήφησαν ὑπὲρ πάντα ἄλλον. Συνεπλάκησαν πρὸς ἀντίπαλόν τινα διὰ λόγων ἢ διὰ τῆς πυγμῆς; ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ νικηταί, καίτοι ὅλως τὸ ἐναντίον συνέβη, τολμῶντες μάλιστα καὶ ἐνώπιον αὐτοπτῶν νὰ παραστήσωσι τὰ γεγονότα φαντασιωδῶς. Παρευρέθησαν μακρόθεν εἰς σπουδαίαν συμπλοκὴν ἄλλων ἀτόμων; σπεύδουσιν ὅπως παραστήσωσι τὸ γεγονός ὅλως κατ' ἄλλοιον τρόπον, ὅτι μάλιστα καὶ αὐτοὶ ἔλαβον μέρος καὶ ἐκινδύνευσαν, ἂν καὶ ἴσως οὐδόλως ἐτύχανον ἐκεῖ ὄντες, ἀλλ' ἐξ ἀκοῆς ἔμαθον τὸ γεγονός κτλ.

Ἐνίοτε οἱ συστηματικοὶ οὗτοι ἀβλαβεῖς ψεύσται δημιουργοῦσιν ὀλοκλήρους μύθους ἐκ τοῦ προχείρου, τοῦ ἐνός ψεύδους γεννῶντος ἕτερον ἐν καιρῷ τῆς διηγήσεως κατὰ συνειρμόν· δύναται τις δὲ νὰ συλλάβῃ ἐνίοτε ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὸ μετὰ κόπου πολλάκις τικτόμενον ψεύδος προσέχων εἰς εἰδικόν τινα καὶ λίαν χαρακτηριστικὸν ξηρὸν βῆχρα, τοῦ διηγουμένου τὴν ἀμηχανίαν σημερινὰ καὶ πρὸς κέρδος χρόνου χρησιμεύοντα.

Τῶν τοιούτων μύθων τὰ πρωταγωνιστοῦντα πρόσωπα ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι λαμβάνουσιν ἢ ὅλως ξένα ἢ φίλα αὐτοῖς πρόσωπα, οὕτω δὲ γεννῶνται ἐνίοτε αἱ περιώνυμοι *legendes* πολλάκις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διακινούμεναι.

Ἐν τῇ *μεγάλῃ στρατιᾷ* τοῦ Δομοκοῦ κατὰ τὴν κλασικὴν *πετσωματικὴν* ἐποχὴν ἐγνωρίσαμεν ἕνα τύπον τοιούτου ψεύστου, *λοχίαν* τινα δεσμοφύλακα σχεδὸν γέροντα, ὅστις μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ ἴδια καθήμενος ὑπὸ τὴν σκηνὴν του ὡς γηραιὸς Νέστωρ καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ τινων γνωστῶν αὐτῷ νεωτέρων διηγεῖτο ἐν ταῖς ὥραις τῆς σχολῆς, ἰδίως δὲ τὰς νύκτας, τὰ ἀπαράμιλλα κατορθώματα τοῦ πολιορκησαντος τὸν Δομοκὸν στρατοῦ ὡς καὶ μέγα πλῆθος ἐπεισοδίων συγκινητικῶν καὶ παραδόξων. Ἀκούων τις αὐτοῦ ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας ἢ περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῆς *μεγάλῃς στρατιᾶς*

τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τῆς Ρωσσίας. Ἰδίως ἀμίμητοι ἦσαν ὀμηρικαὶ τινες σκηναί, ἐν αἷς ὁ διηγούμενος παρίστα ἑαυτὸν ὡς πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολιορκηθὲν φρούριον νύκτωρ μετὰ τινων στρατιωτῶν ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τοῦ ἡμετέρου στρατηγοῦ πρὸς διαπραγματέυσιν τῆς παραδόσεως τοῦ τούρκου φρουράρχου μετὰ τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ· πῶς ἠπειλήθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ πῶς ἠήρωϊκῆ στάσις του ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ μετέτρεψεν αὐτὸν ἀμέσως εἰς φίλον καὶ κόλακα, ὅστις εἶτα μετ' ἀνατολικῆς μυθώδους πολυτελείας προσήνεγκεν αὐτῷ, καίτοι *λοχία*, *καφῆ* καὶ διάφορα ποτὰ ἐν χρυσοῖς κυβισκοῖς ἐπὶ ἀργυροῦ καὶ διὰ πολυτίμων λίθων πεποικιλμένου δίσκου· πῶς ὁ φρουράρχος μετὰ τὴν ἐξάντλησιν πάντων, ὡς ἄτομον, ὡς φίλον πλέον, ἵνα μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ στρατηγῷ, καὶ εἶτα πῶς ὠδηγήθη μὲ δεδεμένους ὀφθαλμοὺς ἐξω τοῦ φρουρίου, κτλ. πάντα δὲ ταῦτα μετὰ σοβαρότητος καὶ πεποιθήσεως καὶ πίστεως, καὶ τοιαύτην χροιάν δίδων εἰς τὰ φαντασιώδη ταῦτα ἀνυπάρκτα γεγονότα, ὥστε οἱ ἀκροαταὶ ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον διηγήσεις ἐκ τῶν *χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν*.

Τὸ περίεργον δὲ ἦτο ὅτι πάντες οἱ ἀκροώμενοι εἶχον λάθει μέρος ἐν τῇ πολιορκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἐγνώριζον ἄρα καλῶς τὰ κατ' αὐτήν, τοῦτου δὲ ἦν ἐν γνώσει καὶ ὁ ἀφηγούμενος τοὺς μύθους τοῦ *λοχίας*!

Παρὰ τοῖς ψεύσταις τούτοις συμβαίνει ἐν παράδοξον ψυχολογικὸν φαινόμενον, τὸ τῆς αὐταπάτης, *μεγάλῃν ἀναλογίαν* καὶ ὁμοίτητα ἔχον πρὸς ψυχικὰς τινὰς καταστάσεις ἐνίων φρενοβλαβῶν, παρὰ τοῖς ὁποίοις παρατηρεῖται ψυχικὸς διχασμὸς, ἢ ἐγκεφαλικοῦς διχασμὸς ἄλλως καλούμενος· τούτεστιν ἡ προσωπικὴ ἐνότης τοῦ ἀτόμου διχάζεται εἰς δύο, ἴσως ἕνεκα τῆς διασπάσεως, ὡς ὑποθέτουσιν οἱ φρενολόγοι, τῆς λειτουργίας τῶν δύο φυσιολογικῶς ταυτόχρονως λειτουργούντων ἡμισφαιρίων τοῦ ἐγκεφάλου, οὕτω δὲ αἱ ἐκ τοῦ ἐνός ἡμισφαιρίου εἰς τὸ ἕτερον ὑπαγορευόμεναι ἰδέαι γίνονται βαθμηδὸν ὑπ' αὐτοῦ παραδεκταὶ μετὰ μικρὰν ἢ μεγάλην ἀντίστασιν· τούτου γενομένου ἀποτελεῖται ἐν νέον *Ἐγὼ* ἐνιαῖον, ἀλλὰ παραφρονοῦν. Ἀνάλογόν τι συμβαίνει, ὡς φαίνεται, παρὰ τοῖς ἐν λόγῳ ψεύσταις, οἵτινες ἀκούοντες τῶν ἰδίων ἰδεῶν καὶ ἀποκημάτων τῆς φαντασίας παραγομένων συνεπείᾳ μιᾶς ψυχικῆς διαθέσεως ἢ καταστάσεως, προκυπτούσης π. χ. ἐκ φόβου, ἢ χαρᾶς, ἢ ἀνάγκης ἀτομικῆς ἰκανοποίησεως καὶ αὐταρεσκείας κτλ., εὐκόλως ποιοῦσιν αὐτάς τὰς φαντασιώδεις ἰδέας, τὰς προωρισμένας πρὸς ἰκανοποίησιν τοιούτων συναισθημάτων, ἴδιον κτῆμα, καὶ πιστεύουσιν εἰς αὐτάς ὡς ἀληθεῖς.

Ἰδίως δὲ μετὰ συχνὴν ἐπανάληψιν τῶν ἀνυπάρκτων γεγονότων καὶ μετὰ παρέλευσιν μακροῦ χρόνου ἢ σύγχυσις τῶν ὄριων τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ δημιουργηθέντος φαντασιώδους κόσμου εἶνε τοιαύτη, ὥστε ὁ ψεύστης ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνη τὸν ἀληθῆ ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς, καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι θέτει πρὸς τοῦτο τὴν καλὴν θέλησιν καὶ τρόπον τινὰ ἀνακρίνει ἑαυτὸν πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας, ὡς συμβαίνει τοῦτο ἐνίοτε παρὰ τοῖς ἐνυπνιαζομένοις, οἵτινες μετὰ τὴν ἐγρηγόρσιν δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ διακρίνωσι τινὰ τῶν ἐκτυλιχθέντων φαντασιωδῶν γεγονότων ἐν τοῖς ὄνειροις ἀπὸ τὰ πραγματικὰ γεγονότα τοῦ βίου, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅπαντα τῶντι δὲ δὲν εἶνε σπάνια τὰ παραδείγματα ἀτόμων ὄνειρουμένων ἐν ἐγρηγόρσει καὶ ἐκλαμβανόντων ὡς πραγματικότητος μίαν ἢ πολλὰς ιδέας ὑπαγορευθείσας ἐν καιρῷ τοῦ ὕπνου· ἡ φαντασιώδης ιδέα καθίσταται κτῆμα τοῦ ἐγῶ.

Τὸ παράδοξον τοῦτο ψυχολογικὸν φαινόμενον τῆς αὐταπάτης ὑποδοθεῖται παρὰ τοῖς ψεύσταις τοῦ εἶδους τούτου, ὡς καὶ παρὰ τισιν ἄλλοις ἀνθρώποις, κυρίως ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἢ μᾶλλον τοῦ ἀσθενοῦς βαθμοῦ τῆς αὐτοελεγκτικῆς ἐκείνης δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου, δι' ἧς κρίνομεν καὶ παρατηροῦμεν τὰς ιδίας ἡμῶν πράξεις καὶ ἐλέγχομεν τὸ ὀρθὸν ἢ μὴ τῶν ἰδίων ἡμῶν λόγων ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει τῶν πραγμάτων τοῦ βίου.

Οἱ ψεύσται, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀντιπαρέρχονται πρὸ τῆς αὐτοελεγκτικῆς ταύτης δυνάμεως, τῆς ἠθικῆς ταύτης συνειδήσεως, φοβούμενοι τρόπον τινὰ νὰ ἀτενίσωσιν αὐτὴν κατὰ πρόσωπον, στρέφοντες τὰ νῶτα καὶ βύοντες τὰ ὦτα αὐτομάτως πως καὶ ἐν ἀπρομελετητῷ, οὕτως εἰπεῖν, ἀδιαφορία, ἵνα μὴ ἀκούσῃ τὴν ἐκ τοῦ βάθους τῆς προσωπικότητός των ἐκπεπομένην ὑπόκωφον καὶ ἀσθενῆ φωνὴν τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀποφεύγοντες τὸν ἴδιον αὐτῶν ἐλέγχον. Καθ' ἣν στιγμὴν πλάττουσι τὰ ψεῦδη των, πάντοτε ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ Ἐγῶ αὐτῶν ἀοριστός τις καὶ συγκεχυμένη φωνὴ διαμαρτυρήσεως, διὸ πιστεύουσι καὶ ταύτοχρόνως δὲν πιστεύουσιν εἰς τὰ πλατιτόμενα ὑπ' αὐτῶν ψεῦδη, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ μετὰ συχνὴν ἰδίως ἐπανάληψιν αὐτῶν μέρος τι ἢ καὶ τὸ σύνολον αὐτῶν καθίσταται ἴδιον κτῆμα τοῦ ὄλου ἐγῶ· οὕτω δὲ συμβαίνει ἐν εἶδος αὐτοὑποβολῆς (autosuggestion), ὡς ἐν τῇ ἀπλῇ ὑποβολῇ (suggestion) ἐν τῷ ὑπνωτισμῷ μεταδίδει ἐν ἄτομον εἰς ἄλλο ἄτομον τὰς ιδέας ἢ τὰς διαθέσεις αὐτοῦ, καὶ ὅπως καὶ ἐν τῷ καθημερινῷ κοινωνικῷ βίῳ, ἐν τῇ φυσιολογικῇ καταστάσει τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἄτομον παραλαμβάνει καὶ οἰκειοποιεῖται τὰς ιδέας ἄλλου ἀτόμου διὰ τοῦ ἀναλόγου μηχανισμοῦ τῆς ὑποβολῆς.

Ἄσθε- νῆ βαθμὸν τὴν αὐτοελεγκτικὴν ταύτην δύναμιν ἐν ἑαυτοῖς, γίνονται συστηματικοὶ ψεύσται πραγματοποιοῦντες τὸν τύπον, ὃν περιεγράψαμεν.

Οἱ τοιοῦτοι δὲ ψεύσται εἰσὶ τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν ψευστῶν, διότι ψεύδονται εἰς ἑαυτοὺς καὶ πιστεύουσι τὰ ἴδια αὐτῶν ψεῦδη· ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ ψεύδους ἐστὶν ἡ ἀλήθεια!

(Ἐπεται τὸ τέλος).

ΣΙΜΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ

Η ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΑ

[Συνέχεια· ἴδε σελίδα 138.]

ΙΕ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ

Οἱ ἐξ Οἰτύλου ἐν Κορσικῇ ἐλθόντες καὶ ἐγκατασταθέντες Ἕλληνας ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἕνα Ἐπίσκοπον, τὸν Παρθένιον Καλκανδῆν, Ἱερεῖς, Ἱερομονάχους, Μοναχοὺς τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, Δοκίμους καὶ Καλογραίας. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν δὲ τοῦ μεταξὺ ἀποίκων Ἑλλήνων καὶ γενουησιακῆς Δημοκρατίας ἀνταλλαγέντος συμφωνητικοῦ ἐγγράφου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παρθενίου Καλκανδῆ, οἱ Ἕλληνας οὗτοι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἀντικαταστήσουν. Μετὰ τὸν θάνατον λοιπὸν αὐτοῦ οἱ Ἕλληνας Κληρικοὶ ἐξέλεγον ἕνα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων Ἱερέων, ὡς ἀρχηγὸν των, εἰς τὸν ὁποῖον ἐδίδον τὸν τίτλον τοῦ Πρωτόπαπα ἢ Προεστῶτος.

Κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, ὁ ἐλληνικὸς οὗτος Κλῆρος ὤφειλε νὰ ὑποταχθῆ εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ Ποντίφηκος τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἀνάγκη αὕτη ἦτο διὰ τὴν μεταγενεστέραν γενεάν τοῦ Κλήρου. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐλθόντες Κληρικοὶ οὗτοι ἐξηκολούθησαν νὰ διατηρῶσι τὸ Ὁρθόδοξον δόγμα των καὶ τὴν ἐν γένει λατρείαν τῶν πατέρων των.

Ἴδου δὲ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τί μανθάνομεν ἐκ τῆς ἀνωνόμου Ἱστορίας τοῦ La Ville Hurnois· «Ὅτε, λέγει, κατηγγέλθη εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης ὅτι οἱ Μοναχοὶ τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων ἐξηκολούθησαν νὰ διατελῶσιν ἐν τισὶ πλάναις (sic), οὐ μόνον ἀφῆκε νὰ καταστραφῆ τὸ Μοναστήριον των, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπέβαλε καὶ ἐν εἶδος Καπελάνου ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Δομνίνικου, ἐπιφορτισμένον νὰ διδάσκῃ τοὺς Ἕλληνας τὴν Ἱερὰν Κατήχησιν.» (Ἀνώνυμ. Ἱστορ. κτλ. σελ. 293.) Τὸ μεταξὺ